

Humanistisch Vormingsonderwijs

informatiefolder

Beste lezer,

Humanistisch Vormingsonderwijs is een unieke kans voor de ontwikkeling van kinderen. U kunt als ouder HVO aanvragen op de openbare basisschool van uw kind. Deze folder informeert u over de inhoud, de doelen en de grondslag van HVO.

HVO is levensbeschouwelijk onderwijs met een **humanistische grondslag**. Bij HVO leren kinderen kritisch denken en reflecteren op zichzelf en hun omgeving. De focus ligt op de ontwikkeling naar zelfstandige, verantwoordelijke mensen. HVO leert kinderen zelf na te denken. Het geeft ze tools om mee te kunnen praten, zichzelf te positioneren en hun eigen levensbeschouwing te ontwikkelen. Ook maatschappelijke vorming is een belangrijk onderdeel van HVO. Hier leren kinderen samenleven en zich te verhouden tot de complexe wereld en een verscheidenheid aan samenlevingsvormen.

HVO wordt zowel op openbare basisscholen als op middelbare scholen gegeven. Ouders hebben het recht te kunnen kiezen voor levensbeschouwelijk vormingsonderwijs. Wanneer voldoende ouders bij een school een verzoek indienen voor HVO, moet dit volgens de wet geregeld worden. Het onderwijs wordt binnen de bestaande schooltijd georganiseerd. Ook zijn er geen extra kosten aan verbonden, noch voor de ouders als voor de school.

Wist u dat het recht op humanistisch vormingsonderwijs al sinds 1857 bestaat?

TEN EERSTE...

Aanvullend onderwijs

HVO is een **aanvulling** op regulier onderwijs. Het is vastgelegd in artikel 50 en 51 van de Wet op Primair onderwijs (WPO). Het wordt door ouders verkozen en is dus niet verplicht op alle scholen. Dit betekent dat HVO geen invulling mag zijn van de kerndoelen uit het onderwijs. Dit gebeurt in het reguliere programma van de school.

HVO sluit wel goed aan bij verschillende kerndoelen:

- Binnen de voorstellen van curriculum.nl sluit HVO bijna volledig aan bij de bouwstenen **burgerschap** en **mens & maatschappij**.
- Binnen het HVO is vrijheid een belangrijk thema. Vrijheid gaat altijd samen met respect voor gelijkwaardigheid van anderen. Het past daarom bijzonder goed bij de **democratische kernwaarden** van het openbaar onderwijs.

Hoewel HVO een zelfstandig vak is, wordt op een aantal scholen geëxperimenteerd met andere vormen, waarbij HVO samenwerkt met andere activiteiten op de school of met andere vormen van godsdienstig vormingsonderwijs. Dit kan alleen als de betrokken ouders goed geïnformeerd zijn en hier ook achter staan.

“ Opvoeding en democratie zijn broertje en zusje, omdat de vrijheid een mogelijkheid is die in het samenleven met anderen geleerd moet worden ”
– Kees Boeke (pedagoog)

Doelen

HVO draagt bij aan de brede vorming van kinderen. Dit wordt ook wel *Bildung* genoemd. De leerdoelen van HVO spelen zich af op focusgebieden: 'ik', 'wij' en 'de wereld'. Kinderen leren omgaan met zichzelf, hun directe leefomgeving en de grotere wereld. De nadruk ligt binnen de onderbouw op 'ik', in de middenbouw op 'wij' en in de bovenbouw op 'de wereld'. De HVO-docent zorgt ervoor dat bij iedere groep alle focusgebieden aan bod komen.

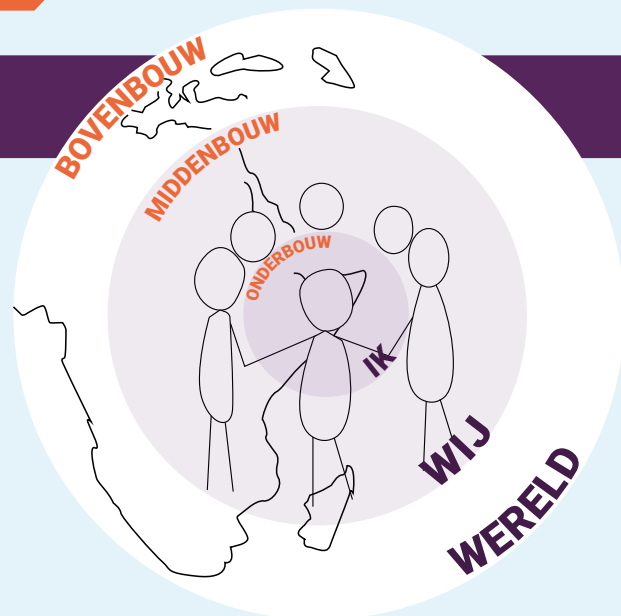
De twee hoofddoelen van HVO zijn:

1. **Sociale levenskunst**

kinderen leren omgaan met zichzelf (emoties, waarden, zorgen) en met hun medemensen: familie, vriendjes en vriendinnetjes, klasgenootjes.

2. **Sociaal en ecologisch burgerschap**

kinderen leren omgaan met het grotere geheel van de samenleving en de (natuurlijke) wereld om zich heen

Thema's

Bij HVO-onderwijs wordt gewerkt met thema's die aansluiten bij de leefwereld van kinderen. De thema's bieden ruimte voor actualiteit en nodigen uit tot morele en levensbeschouwelijke vorming. Denk aan thema's als vriendschap, puberteit, geluk, pesten, social media en dieren. HVO-docenten kijken welke thema's het meeste spelen in de klas of aansluiten bij aanvullende onderwijsprojecten op de school. Daarnaast werkt HVO met lesthema's die gekoppeld zijn aan zes belangrijke levensvragen. In deze thema's herkent u de zes humanistische hoofdthema's. Deze zijn belangrijk voor de opbouw van de les.

Hoofdthema's:

1. **ik**
2. **humanisme**
3. **levenskunst**
4. **samenleven**
5. **levensbeschouwing**
6. **natuur**

Levensvragen:

- *Wie ben ik?*
- *Wat is belangrijk in het leven?*
- *Hoe kan ik goed leven?*
- *Hoe leven we goed samen?*
- *Waar geloof ik in? En anderen?*
- *Wat is de natuur?*

Saskia Daru, ouder van twee kinderen op een basisschool in Haarlem (groep 7 en 8)

“ Ik wilde graag dat mijn kinderen HVO krijgen, omdat ze zich dan ook echt persoonlijk ontwikkelen, naast wat ze verder allemaal op school leren. Dat je nadenkt over je eigen leven, maar zonder de input vanuit een geloof. Dat ze zichzelf de vraag stellen: 'wat betekent wat ik vind voor wat ik moet doen?'.

Ik vind het mooi dat het over thema's gaat uit hun eigen leven. Wanneer ben je een goede vriend? Levensbeschouwing moet gaan over je eigen leven, de verbinding tussen jezelf en de wereld. Ze hebben het bij HVO ook gehad over voedsel. Toen hebben ze insecten geproefd en gesprekken gevoerd over voedselverdeling in de wereld.

Ze vinden het leuke lessen en altijd vervelend als het niet doorgaat. Ze vertellen me dat ze het mooi vinden dingen te horen van andere kinderen, die ze normaal niet zouden horen. Dat scheidt een band. En als er echt iets in de klas speelt, dan komt dat bij HVO naar boven. Daarvan leren ze dat dingen vaak niet zwart/wit

zijn, maar juist in een grijs gebied verkeren.

Iets op een andere manier durven te zien is reuzelastig. Maar dat is het ook voor volwassenen!

Ik hoop dat ze meekrijgen dat mens zijn belangrijker is dan je salaris of het land waar je vandaan komt. Dat je altijd de ander als mens kunt blijven zien. En, dat ze leren om goede keuzes te maken, kritisch leren denken welke regels je wel en welke je niet wilt volgen. Ook respect voor andere religies vind ik belangrijk. Er is veel polarisatie en ongelijkwaardigheid in de wereld nu. Daar moeten ze mee om kunnen gaan.

Mijn advies aan ouders: je hebt het recht in Nederland om je eigen levensbeschouwing op de school van je kinderen terug te zien. Pak die kans.

”

Humanisme

HVO is gestoeld op de humanistische levensbeschouwing. Het humanisme staat kort samengevat voor twee dingen: vrij denken (**autonomie**) en samen leven (**sociale betrokkenheid**).

Humanistische waarden

1. autonomie

Autonomie voor kinderen betekent zelf leren denken en eigen keuzes leren maken. Het leven heeft op zichzelf geen zin, maar die kunnen mensen er zelf wel aan geven. Humanisten gaan er daarbij vanuit dat je geen godsdienst of religie nodig hebt om die zin te geven, al staat het mensen wel vrij van de wijsheid uit die tradities gebruik te maken. Er is daarom ook een rijkdom aan 'soorten humanisme'. Zo noemen sommige humanisten zichzelf overtuigd atheïst, anderen weer religieus humanist. Ook zijn er volgens het humanisme geen vaststaande antwoorden over goed en kwaad. Dit zijn termen die mensen zelf met elkaar moeten vormgeven, en die in iedere situatie anders kunnen zijn.

2. sociale betrokkenheid

Een goed leven leiden kan je niet alleen, mensen zijn fundamenteel met elkaar verbonden. Voor kinderen betekent dat bijvoorbeeld leren omgaan met anderen, interesse in anderen te tonen en zich te verhouden tot andere visies en de wereld om zich heen. Maar ook: wat kan jij voor een ander en voor de wereld betekenen?

De humanistische levensbeschouwing wordt in Nederland vertegenwoordigd door het **Humanistisch Verbond**, dat na de Tweede Wereldoorlog als vereniging voor 'buitenkerkelijken' werd opgericht door Jaap van Praag. Momenteel is meer dan de helft van de Nederlanders niet-godsdienstig. Docenten HVO zijn officieel benoemd door het Humanistisch Verbond. Dat wil zeggen dat docenten de uitgangspunten van het humanisme onderschrijven en zich actief blijven ontwikkelen op dat vlak. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in een beroepscode die docenten bij de start van hun werk ondertekenen.

www.humanistischverbond.nl

Methode

Kinderen ontdekken spelenderwijs dat zij keuzes kunnen maken en leren verantwoordelijkheid te nemen voor die keuzes. Ze leren op een kritische en creatieve manier omgaan met vragen rond waarden en normen, waardoor ze steeds beter in staat zijn om zin en vorm te geven aan hun eigen leven en dat van anderen.

Leeractiviteiten die het best passen bij HVO hebben een onderzoekend en interactief karakter. Kritisch denken en goed samenleven leer je vooral door het samen te doen, met hoofd, hart en handen. Niet alleen het denken, maar ook gevoelens, ervaringen en je lichaam maken je tot wie je bent. Daarom maken HVO docenten veel gebruik van bijvoorbeeld spelvormen, creatieve werkvormen, maar ook lichaamsgerichte oefeningen en mindfulness. Hier wordt altijd gezocht naar een goede balans tussen individuele verwerkingstijd en gezamenlijke tijd.

Saskia Schuurmans, docent HVO

“ Ik ben nu 8 jaar docent HVO. Ik ben het vak gaan geven omdat ik als groepsdocent nauwelijks nog tijd had voor goede gesprekken met mijn leerlingen.

Mijn missie met HVO is om kinderen een moreel kompas mee te geven, maar wel eentje die ze zelf ontwikkelen. Vooral door samen na te denken over morele dilemma's. Als docent zorg ik ervoor dat kinderen gaan nadenken en de mening van een ander horen die ze normaal niet snel zouden horen.

Mijn lessen gingen laatst bijvoorbeeld over vandalisme of kattenkwaad. We hadden een groepsdebat over of je wel of niet als kind de schade moet betalen voor een vernieling die je hebt gedaan. Leerlingen moesten daarbij ook het

standpunt innemen van de tegenpartij, zodat ze niet alleen hun eigen mening leren verdedigen.

Ze leren zo ook hun mening te geven, stevig te kunnen zijn en iets met overtuiging te brengen. Het doel is niet om een ander te overtuigen bij HVO, maar om daarna te kijken: is mijn mening nu veranderd? Ik eindig mijn lessen altijd met de vraag: wie is er nou anders gaan denken?

Ik hoor vaak van ouders dat ze blij zijn met de onderwerpen die bij ons zijn besproken. Ik bepaal de onderwerpen aan de hand van wat er speelt in de klas.

”

Wat leren kinderen?

HVO gaat uit van de ontwikkeling, interesse en ervaring van het kind zelf. Het leren stellen van goede vragen over eigen ervaringen, gevoelens en gedrag is een belangrijk uitgangspunt bij de humanistische pedagogiek. We maken bij HVO gebruik van 'levensvragen' voor de behandeling van verschillende morele en zingevingsvraagstukken. Er wordt in HVO geholpen met de zoektocht naar de antwoorden hierop, maar het zijn ook vragen waar, in tegenstelling tot bij vele andere leergebieden, soms geen makkelijk antwoord op is. Zo leert een leerling ook met onzekerheid om te gaan.

Pau, leerling groep 8

“ Juf Saskia helpt ons met nadenken, ook de kinderen die het moeilijker vinden om iets te zeggen. We leren zelf onze mening te uiten, en iedereen houdt rekening met elkaar. Je bent vrijer bij HVO dan normaal in de klas.

We hebben het ook over moeilijke dingen. Een klasgenootje heeft een moeder met kanker. Ik heb mijn vader verloren. Door daar over te vertellen kon ik haar heel goed helpen. We hebben het toen over angsten gehad, over waar je bang voor kunt zijn en hoe je daar mee om kan gaan. Met m'n moeder heb ik het er dan thuis ook wel eens over.

Ik vind het leuk dat we gesprekken hebben maar ook spelletjes doen. Ik leer dat we echt verschillend over dingen kunnen denken en dat dat helemaal niet erg is, maar juist mooi!

Lesvoorbeeld: vriendschap

Moet je altijd de waarheid vertellen aan vrienden?

De HVO-juf leest een verhaal voor over twee vrienden. Danny is heel erg verliefd op Jonna. Danny's vriend Omar weet dat Jonna helemaal niet verliefd is op Danny. Moet hij dat vertellen?

De klas gaat in gesprek. De ene helft is voorstander, de ander helft niet. Er wordt druk gediscussieerd. Wat is belangrijker? Een blijde vriend of de waarheid?

Na afloop spelen twee kinderen het gesprek uit. Omar besluit het eerlijk te vertellen, maar of dat goed afloopt?

**Enthousiast geworden?
Neem contact op met de
schooldirectie met het verzoek om
HVO. Als er genoeg animo is dan wordt
HVO in het lesprogramma opgenomen!**

**Meer informatie over HVO en humanisme
is te vinden op
www.hvo.nl of
www.humanistischverbond.nl**

**U kunt ook contact opnemen met HVO
Primair, email naar hvoprimair@hvo.nl**